Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan
asiantuntijakuuleminen 24.5.2022

Maatalousneuvos Esa Hiiva
Neuvotteleva virkamies Kaisa Pirkola
Maa- ja metsätalousministeriö

VNS 2/2022 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026

Teema: Venäjän aloittamaan hyökkäykseen liittyvät menolisäykset, erityisesti energiaomavaraisuuden ja huoltovarmuuden vahvistaminen

Maatalouden huoltovarmuuspaketti koostuu kolmesta kokonaisuudesta sisältäen nopeat, erityisesti tilojen maksuvalmiutta parantavat tukitoimet, pidemmän aikavälin ruuan tuotantoa ja sen kriisinsietokykyä vahvistavat toimenpiteet sekä markkinoiden toimintaan liittyvät toimet.

Huoltovarmuuspaketin maksuvalmiutta parantavien toimenpiteiden valmistelun lähtökohtana on ollut mahdollisimman nopea ja sujuva tukivälineiden toimeenpano sekä niiden kohdentuminen aktiiviseen ruuantuotantoon. Lisärahoituksen nopeassa kohdentamisessa avainasemassa on hyödyntää olemassa olevia maatalouden tukijärjestelmiä, joilla on valmiina olemassa EU- ja kansalliset säädösperusteet ja toimeenpano-prosessit.

Pidemmän aikavälin toimilla vähennetään riippuvuutta tuontienergiasta ja muista tuontipanoksista, kuten lannoitteet. Päätökset toimenpiteistä on tehty maatalouden huoltovarmuuspaketista, energiapaketista ja vihreän siirtymän paketista päättämisen yhteydessä.

Hallituksen päätöksen mukaisesti toimenpiteiden rahoituksen on tarkoitus ajoittua vuosille 2022 ja 2023 muistion lopussa olevan liitetaulukon mukaisesti.

I HUOLTOVARMUUSPAKETTI

A. Nopeavaikutteiset tukitoimet vuoden 2022 aikana

1. **Maatalouden energiaveron palautuksen korotus vuodelta 2021** (45 milj. euroa)
   Valtiovarainministeriö vastaa toimenpiteen valmistelusta. Korotuksen edellytyksenä oleva hallituksen esitys on annettu eduskunnalle. Eri mahdollisuuksien selvitystyössä energian valmisteveron lisäpalautus vuodelta 2021 on osoittautunut nopeimmaksi toimenpiteeksi. Verohallinnon lähtökohtana on vaadittavan lakimuutoksen jälkeen maksaa lisäpalautukset tiloille hyvin suoraviivaisesti kesällä. Työkoneissa vuonna 2021 käytetty kevyt polttoöljy on tässä lisäpalautuksessa keskeinen maksuperuste, joten rahoitusta kohdistuu laajasti sekä kotieläin- että kasvinviljelytiloille. Esimerkiksi sika- ja siipikarjatiloilla ja erityisesti kasvihuonetuotannossa palautuksen vaikutus on kuitenkin keskimäärin selvästi pienempi kuin peltokasvien viljelyssä tai nurmiviljelyyn pohjautuvassa nautakarjataloudessa.

2. **Sika- ja siipikarjatalouden ja puutarhatalouden lisätuki** (42 milj. euroa)

   Lisätuessa käytetään olemassa olevia sektorien tukivälineitä ja Etelä-Suomen osalta hyödynnetään uutta

EU-kriisitukea. EU-vaikuttaminen tuen reunaehdoista ja toimeenpanon suunnittelu käynnissä. Tuki maksetaan syyskuun 2022 loppuun mennessä.

Viljaan perustuvan kotieläinrehun ja alkutuotannon energian raju kallistuminen oli loogisena perustana nopeiden erityistoimien kohdentamisessa ennen kaikkea sika- ja siipikarjataloudelle sekä kasvihuonetuotannolle. Valmistelussa selvitettiin maaliskuun aikana mahdollisuudet ohjata lisärahoitusta toimeenpanossa olleisiin kansallisen tuen maksuihin huhtikuussa. Etelä-Suomen kansallisessa tuessa ei kuitenkaan ollut mahdollista ylittää EU-säädösten asettamaa tuen enimmäismäärä, joka on vuodelle 2022 jo aiemmin kansallisesti budjetoitu ja säädetty täysimääräisesti. Komissio antoi 23.3.2022 delegoidun asetuksensa EU-kriisivarauksen jaosta jäsenmaille ja rahoituksen käyttöä koskevista tuen reunaehdoista. Tätä tukimahdollisuutta käytetään huoltovarmuuspaketissa Etelä-Suomen kansallisen tuen täydennyksenä uutena, mutta hyvin suoraviivaisesti olemassa oleviin Etelä-Suomen tukiperusteisiin pohjautuvana mahdollisimman nopeana tukivälineenä. Tämä lisätuki ei voi perustua täysin uuteen tukiperusteeseen kuten sikojen ja siipikarjan määrään nyt, jotta tuki on toimeenpantavissa tarvittavan nopeassa aikataulussa. Pohjoisen tuen alueella vastaavasti täydennetään samojen sektorien kansallista pohjoista tukea. Etelä-Suomen osalta tuki on EU-säädöksen mukaan maksettava kokonaisuudessaan syyskuun 2022 loppuun mennessä, ja myös pohjoisen tuen täydentäminen toimeenpannaan mahdollisimman pian. Huoltovarmuuspaketin toimenpiteiden rahoitus vahvistetaan eduskunnassa vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa, eikä lisämäärärahan käyttö ennen lisätalousarvion voimaantuloa ole mahdollista.

3. **Luonnonhaittakorvausten lisärahoitus** (119 milj. euroa Manner-Suomessa, 1 milj. euroa Ahvenanmaan maakunnalle)

Maatiloille maksettavat luonnonhaittakorvaukset ovat tukikokonaisuudessa samalla sekä kattavin että yksinkertaisin maatalouden tukiväline, jonka kautta voidaan ohjata merkittävä määrä lisärahoitusta maatalouden eri sektoreille viljelyalan kautta. Luonnonhaittakorvauksen korotus edellyttää Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman muutosta, sen käsittelyä ohjelman seurantakomiteassa ja komission hyväksyntää, jota odotetaan kesällä 2022. Normaalien EU-rahoitussääntöjen mukaisesti lisärahoitusta maksetaan tiloille vuoden 2022 luonnonhaittakorvausten osana lokakuusta alkaen. Tästä lisärahoituksesta kotieläintilojen osuus on runsaat 40 % ja kasvinviljelytilojen osuus vajaat 60 %.

4. **Porotalouden ja kalatalouden lisärahoitus** (1+5 milj. euroa)

Porotalouden pohjoista tukea vuodelta 2022 täydennetään miljoonalla eurolla porokohtaista tukitasoa nostamalla, ja korotettu tuki maksetaan normaalilla maksurytmillä syksyllä. Kalatalouteen kohdennetaan viisi miljoonaa euroa ja rahoituksella kompensoidaan tuotantokustannusten nousua ja vahvistetaan samalla alan toimijoiden toimintaedellytyksiä ja ruuantuotannon huoltovarmuutta. Kalatalouden tuotantokustannusten kompensointia koskeva avustusjärjestelmä toimeenpantaisiin valtionavustuslain perusteella annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Tuki kohdennettaisiin kalatalouden alkutuotantoon eli kalastukseen ja vesiviljelyyn. Tavoitteena on hakumenettelyn avaaminen kesällä 2022.

Vaikutuksista eri sektoreille

Maatalouden nopeiden huoltovarmuustoimien (A1-A3) yhteismäärä on noin 205 miljoonaa euroa, josta kasvinviljelytilojen osuus on arviolta noin puolet (100 milj. euroa), maito- ja nautatilojen noin neljäsosa (50 milj. euroa), sika- ja siipikarjatilojen 15 % (30 milj. euroa) ja puutarhatilojen runsaat 10 % (25 milj. euroa).

B. Pidemmän aikavälin toimenpiteet

Pidemmän aikavälin toimilla lisätään tilojen omavaraisuutta, vähennetään riippuvuutta fossiilisesta tuotantopanoksista ja energiasta sekä vähennetään kustannusten nousun painetta.

1. **Investointituki vaihtoehtoisiin energialähteisiin ja muihin huoltovarmuuteen liittyviin investointeihin** (28 milj. euroa)
   Tuella edistetään maatilojen omavaraisuutta ja vihreää siirtymää tukemalla mm. maatilojen energiainvestointeja sekä koneiden käyttövoimamuutoksia ja biokaasun varastointia tiloilla. EU-säädösten vuoksi maatalousinvestoinneista rahoitetulla biokaasulla on jatkossakin ulosmyyntikielto. Maatalousinvestointien tuotanto tulee käyttää tilan omiin tarpeisiin. CAP-suunnitelmaan sisältyy myös yritystukitoimenpide uusiutuvan energian ja biopolttoaineiden investoinnit. Toimenpiteestä voidaan rahoittaa myös biokaasulaitoksia eikä näihin investointeihin sisälly tuotetun biokaasun käyttöä tai myyntiä koskevia rajoituksia. Toimenpiteeseen on myös ohjattu kansallista lisärahoitusta vihreän siirtymän kokonaisuudesta.

2. **Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) pääomittaminen (7 milj. euroa)**

   Makeran pääomittamisella varaudutaan maksuvalmiuslainojen myöntövaltuuden kasvattamiseen ja Makeran takausvastuiden kasvuun. Pääomittaminen mahdollistaa maksuvalmiuslainojen myöntövaltuuden lisäämisen 35 miljoonalla eurolla.

3. **Tuki kierrätysravinneinvestointeihin** (14,5 milj. euroa)

   Määrärahalla tuetaan mm. biokaasumädätteiden kehittyneitä käsittelytekniikoita, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointeja sekä lannoitevalmisteiden tuotannon käynnistämiseen liittyviä investointeja, kun tuotannon lähtöaineena ovat lannat tai biokaasulaitoksen rejektit. Maatalouden huoltovarmuuden turvaamiseksi jo päätetyt ravinteiden kierrätyksen tukitoimet ovat tarpeellisia ja tukevat kotimaista ruoantuotantoa nykyisessä akuutissa tilanteessa, mutta ennen kaikkea parantavat varautumista tulevaan ja ruokajärjestelmän resilienssiä ravinne- ja energiaomavaraisuuden kautta

4. **Kosteikkoviljelyn edistäminen** (30 milj. euroa)
   Määräraha mahdollistaa maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa valmisteltujen turvemaiden ilmasto-toimenpiteiden käynnistämisen vettämällä heikkotuottoisia paksuturpeisia peltoja.

5. **Ravinne- ja energiaomavaraisuuden parantaminen ravinteita kierrättämällä**

- ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelman lisärahoitus MMM:n pääluokassa (9 milj. euroa)
- investointituki mm. ravinteiden talteenoton kehittyneisiin teknologioihin ja niihin liittyviin kone-, laite-, rakennus- ja laiteinvestointeihin YM:n pääluokassa (25 milj. euroa).

  Ravinnekierrätyksen kokeiluohjelman rahoituspanokset sekä investointi- ja T&K –rahoitus ravinne- ja energiavaraisuuden parantamiseen ravinteita kierrättämällä ovat jatkossakin tarpeellisia, vaikka niihin on panostettukin nyt merkittävästi. Rahoituksen avulla on jo kehitetty erilaisia innovaatioita ja tuettu käytäntöön soveltuvien kokeilujen syntymistä, mutta toimintakenttä ei vielä ole valmis. Tarvitaan panostusta mm. ravinteiden kierrätyksen markkinamekanismien ja innovaatioiden kehittämiseen sekä edelleen uusien käytännön toimien kehittämiseen ja käyttöönottoon. Maataloudessa jo olevien ravinne- ja energiapotentiaalin hyödyntäminen täysimääräisesti tila-, alue- ja valtakunnan tasolla on tulevaisuuden huoltovarmuuden, energia- ja ravinneomavaraisuuden ja maatalouden kannattavuuden näkökulmasta tärkeää. Tähän kokonaisuuteen kytkeytyvät myös biokaasumädätteiden kehittyneiden käsittely-

tekniikoiden ja maaseutuyritysten biokaasuinvestointien energiatuet sekä biomassa- ja biokaasulogistiikkaa tukevat liikenneinfrapanostukset maaseutualueilla, jotta ravinteet saadaan kulkemaan sinne missä niitä tarvitaan.

6. **Ruokaviraston tietojärjestelmät** (3,5 milj. euroa)

Ruokavirasto ylläpitää monia huoltovarmuuden kannalta keskeisiä tietojärjestelmiä, joiden ylläpitoa ja toimintavarmuutta määrärahalla turvataan.

Muita asiakokonaisuuteen liittyviä JTS- päätöksiä

Mom. 30.20.49 Ravinnekierrätyksen edistäminen biokaasutuotannolla

Vuodelle 2021 alun perin kehyksissä budjetoitu 4,0 milj. euron määräraha siirrettään vuodelle 2023. Ravinnekiertokorvausjärjestelmälle on tarkoitus saada EU:n komission hyväksyntä vuoden 2022 aikana, jonka jälkeen se voidaan ottaa käyttöön.

II. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan toimenpiteitä kotimaisen metsähakkeen saatavuuden lisäämiseksi osana energiaomavaraisuuden varmistamista

Suomessa puupolttoaineet pohjautuvat puunjalostuksen ja hakkuiden sivuvirtoihin ja tähteisiin. Siten niiden vuotuiset määrät riippuvat kotimaisen metsäteollisuuden tuotantomääristä. Puupolttoaineiden, eli metsäteollisuuden sivuvirtojen ja metsähakkeen osuus on merkittävä etenkin kaukolämmön tuotannossa.

Metsähakkeen osalta tuonnin osuus on ollut viime vuosina merkittävä, noin neljännes lämpö- ja voimalaitosten käyttämästä metsähakkeesta. Venäläisen metsähakkeen tuonnin tyrehtymiseen vastataan kannustamalla metsänomistajia metsähakkeen eli metsistä suoraan kerättävien energiajakeiden eli hakkuutähteiden ja pieniläpimittaisen energiapuun keruuseen. Venäjältä tuodun metsähakkeen määrän korvaamiseksi tavoitteena on lisätä erityisesti pienpuuhakkeen saatavuutta nuoren metsän hoitokohteilta. Vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa on ehdotettu 350 000 euron määrärahaa (mom. 30.40.46) metsäkeskukselle neuvontakampanjan toteuttamiseen metsänomistajien ja toimijoiden aktivoimiseksi pienpuun keruuseen nuoren metsän hoitokohteilta. Samanaikaisesti lisättiin Kestävän metsätalouden rahoitusjärjestelmän (Kemera) kannustetta nuoren metsän hoitoon ja pienpuun keruuseen palauttamalla vuoden 2015 rahoitusehdot ja tukitaso kesäkuun alusta alkaen. Tuen lisäys on 20 euroa/ha nykyiseen tukitasoon (430 euroa/ha) verrattuna. Tukijärjestelmään tehdyt muutokset eivät edellyttäneet lisäresurssiesitystä. Kemera-tukijärjestelmän nykyisen myöntämisvaltuuden (mom. 30.40.44) arvioidaan riittävän, ja muutos on voimassa vain määräajan, sillä uuden metsätalouden kannustejärjestelmän on määrä astua voimaan viimeistään vuoden 2024 alusta lähtien.

Metsäkeskukselle on ehdotettu vuosille 2022-2023 yhteensä 5 milj. euroa yksityisteiden ja siltojen kuntokartoituksiin ja olemassa olevan korjausvelan vähentämiseen tähtääviin aktivointitoimenpiteisiin. Vastaavasti liikenne- ja viestintäministeriölle osoitettiin määrärahoja yksityisteiden kunnostukseen ja puuterminaalien rakentamiseen. Yhdessä nämä määrärahat muodostavat merkittävän kokonaisuuden, jolla voidaan vahvistaa biomassaterminaalien ja lastauspaikkojen verkostoa sekä varmistetaan niihin liittyvien huoltovarmuuden kannalta tärkeiden, kaikkina vuodenaikoina liikennöitävien väylien kuntoa ja siten turvata kotimaisen metsätalouden, –teollisuuden ja energiantuotannon toimintaedellytyksiä. Kokonaisuutena sekä pyrkimykset lisätä metsähakkeen tarjontaa että kehittää puupolttoaineiden kuljetusta, varastointia ja terminaaliverkostoa varmistavat osaltaan Suomen energiaomavaraisuuden kehittämistä pitkällä aikavälillä.

Liitetaulukko. ***PL30 Maatalouden huoltovarmuuspaketti, vihreän siirtymän paketti ja energiapaketti (1 000 euroa)***

Momentti	Momentin nimike	Tukikohde	2022	2023	Yhteensä	Huolto-varmuus paketti	Vihreän siirtymän paketti
30.10.40	Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset S3	Investointituki mm. biokaasumädätteiden kehittyneille käsittelytekniikoille.	7 000	7 500	14 500	X	X
30.10.44	Maatalouden ja maaseudun yritystoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen S3	Mom. 30.20.41 budjetoidun EU:n kriisituen (6,87 milj. e) täydentäminen kansallisella rahoituksella	13 730		13 730	X	
30.10.44	Maatalouden ja maaseudun yritystoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen S3	Huoltovarmuuspakettiin liittyvä määrärahasiirto Ahvenanmaalle	1 000		1 000	X	
30.10.64	EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen S3	Maaseutuyritysten energiainvestoinnit	10 000	10 000			X
30.20.01	Ruokaviraston toimintamenot S2	Ruokaviraston tietojärjestelmät	3 500		3 500	X	
30.20.40	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki S2	Kansallisten tukien lisätuet (sika- ja siipikarjatalous, kasvihuonetuotanto, puutarhatuotteiden varastointi ja porotalous).	22 000		22 000	X	
30.20.41	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki A	EU:n kriisituen (6,87 milj. e) budjetointi.	6 870		6 870	X	
30.20.44	Luonnonhaittakorvaukset S3	Kansallisen luonnonhaittakorvauksen korotus.	119 000		119 000	X	
30.20.61	Siirto maatilatalouden kehittämisrahastoon S3	Maatilojen energiantuotantoon ja käyttöön sekä muihin huoltovarmuuteen liittyviin investointeihin.	28 000		28 000	X	X
30.20.61	Siirto maatilatalouden kehittämisrahastoon S3	Makeran pääomittaminen (maksuvalmiuslainojen takausvastuut)	7 000		7 000	X	
30.40.22	Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen S3	Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelman lisärahoitus.	3 000	6 000	9 000	X	X
30.40.22	Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen S3	Kosteikkoviljelyn tukeminen		30 000	30 000	X	X
30.40.62	Elinkeinokalatalouden edistäminen S3	Ukrainan sodan vaikutusten kompensointi kalataloudessa	5 000		5 000	X	
	Energiapaketti ja vihreä siirtymän paketti						
30.40.46	Valtionapu Suomen metsäkeskukselle S2	Neuvontakampanja pienpuunkeruun aktivoimiseksi	350		350		
30.40.46	Valtionapu Suomen metsäkeskukselle S2	Teiden ja siltojen kuntokartoitus, tiehoitoyhdistysten aktivointi	2 500	2 500	5 000		